

Professor emeritus Arent Greve, dr. oecon.  
Søndre Bellevueveien 17  
5019 Bergen  
arent.greve@mac.com  
arent.greve@nhh.no

Til: Olje- og energidepartementet  
postmottak@oed.dep.no

### **Høring angående REPowerEU og Norges tilpasning.**

EU er i gang med å iverksette et nytt direktiv for utvikling av fornybar energi, REPowerEU. Problemet har vært at det har vært lang saksbehandling for slike saker, opp til ti år, og i forbindelse med dette lider landene av det som kalles NIMBY problemet (Not In My Back Yard). Dette har forsinket alt fra kraftproduksjon til overføringslinjer, ikke minst det siste. Direktivet REPowerEU setter opp noen regler for hvordan områder kan pekes ut for rask utbygging, enten det er vindkraft eller solceller, eller andre former for fornybar energi. Formålet med å få fart i utbyggingen er å erstatte bruk av russisk gass og olje, som nå dels er vekke pga. sanksjoner fra begge sider.

For å få en fortgang i utbygging identifiserer EU kommisjonen en rekke hindringer som gjør at utbygging blir forsinket eller forhindret, det første problemet er:

The most common barriers related to the administrative process for renewable energy projects identified in the RES Simplify study<sup>4</sup> are bureaucratic burden, non-transparent processes, a lack of legal coherence as well as an incomplete and vague framework and guidelines that lead to different interpretations of existing legislation by the competent authorities.

Dette er alle kjente problemer også i norsk sammenheng, disse problemene må sees i sammenheng med en serie andre problemer. Disse er også velkjente konflikt-områder i norsk sammenheng:

Conflicting public goods are the second main source of obstacles for the deployment of renewable installations. This is particularly the case for wind power, geothermal power and hydropower as well as solar photovoltaics. The most prominent among them concern environmental protection (biodiversity and protection of endangered species and protection of water bodies), other land uses and military/air defence issues.

Further obstacles identified in the study relate to the lack of support from policy decision-makers or protracted opposition from public or private institutions or the public itself.

Finally, problems related to grid connections and operation procedures have also been identified as severely affecting renewable energy deployment in a number of Member States.

Ved å utpeke egnede områder for ulike former for fornybar kraft, kan medlemslandene få fart i utbyggingsprosessen. Dokumentet legger vekt på at hvert medlemsland skal selv utpeke og utvikle egnede områder for utbygging, men det gir også noen retningslinjer som kan vise vei til å utpeke egnede områder.

Member States shall:

- (a) Designate sufficiently homogeneous land and sea areas where the deployment of a specific type or types of renewable energy is not expected to have significant environmental impacts, in view of the particularities of the selected territory. In doing so, Member States shall:
  - give priority to artificial and built surfaces, such as rooftops, transport infrastructure areas parking areas, waste sites, industrial sites, mines, artificial inland water bodies, lakes or reservoirs, and, where appropriate, urban waste water treatment sites, as well as degraded land not usable for agriculture;

Allerede her ligger det mange begrensninger i hvilke områder som kan sies å være egnet for rask saksbehandling og utbygging. Direktivet legger også vekt på å sikre natur, miljø og fuglers migrasjonsruter, direktivet legger vekt på at utbygging ikke kan gjøres i vernede områder:

- exclude Natura 2000 sites and nature parks and reserves, the identified bird migratory routes as well as other areas identified based on sensitivity maps and the tools referred to in the next point, except for artificial and built surfaces located in those areas such as rooftops, parking areas or transport infrastructure.
- use all appropriate tools and datasets to identify the areas where the renewable energy plants would not have a significant environmental impact, including wildlife sensitivity mapping.

I tillegg til å innføre retningslinjer for hvilke områder som ikke kan utbygges, legges det også vekt på at det må gjennomføres en analyse av påvirkningen på omgivelsene:

- Before its adoption, the plan or plans designating renewables go-to areas shall be subject to an environmental assessment carried out in accordance with the conditions set out in Directive 2001/42/EC, and where applicable, if including artificial and built surfaces located in Natura 2000 sites, likely to have significant impacts in those sites, to the appropriate assessment in accordance to Article 6(3) of Directive 92/43/EEC.

Disse retningslinjene ser ut til å være tilstrekkelige for å sikre at fornybar energi kun bygges ut på egnede steder. Problemet ligger i at hva som betegnes som forsvarlig og hva som skal aksepteres som negative konsekvenser av utbygging, er gjenstand for store variasjoner i ulike parter vurderinger. Ulike typer ekspertise vil ha forskjell-

lig syn på hva som kan aksepteres av negative konsekvenser av utbygging. I tillegg vil lokale forhold, som f.eks. historiske rettigheter til urfolk spille inn, og her vil det ofte bli konflikter angående det som kan aksepteres.

Vi må derfor stille spørsmål om dette direktivet egner seg for Norge. I utgangspunktet er direktivet rettet mot medlemmer av EU som er avhengige av russisk olje eller gass. Det er derfor helt åpent for EØS land om dette angår dem. For Norge er REPowerEU ikke relevant, og vi bør derfor ikke tilslutte oss dette direktivet. Norge er ikke avhengig av russisk olje og gass, tvertimot så eksporterer vi olje og gass. Men her må vi erkjenne at vi er ikke blant de store og vi kan derfor ikke erstatte russiske leveranser til EU. Norsk oljeproduksjon (2021) tilsvarer 1091 TWh energi, det er 2,22%, og gass 1143 TWh som er 2,83% av verdens produksjon (kilde: Our World in Data).

Konsum av olje i EU landene ligger på 5922TWh, for gass er dette 3966 TWh, som vi ser kan Norge ikke dekke mer enn en brøkdel av dette. Ser vi på produksjon av elektrisk kraft (alle kilder) i de 27 EU landene, ligger dette på 2895 TWh. Norges produksjon er totalt 157 TWh, dette er 5,4% av EUs produksjon, av dette er 11,8 TWh produsert av vindkraft. Norge eksporterte i 2021 25,8 TWh, dvs. vi eksporterte 16,4% av produksjonen, dette er 0,89% av EUs elektrisitetsproduksjon. (Kilder: SSB og Our World in Data)

For tiden er Norge i en energikrise. Denne har mange bisarre sider. For det meste ser det ut til å være en konstruert krise, som håndteres på en paradoksal måte. En ting er prisene på strøm, en annen er lav fyllingsgrad av vannmagasinene. Vi skulle tro at det siste skulle oppmuntre til sparing. Konsumentene vil nok spare så mye de kan siden prisene svir, nå er riktignok mulighetene for folk flest til å spare strøm begrenset. Landet er bygget på lave strømpriser, dvs. at substitusjonsmuligheter til andre energikilder er sterkt begrenset, da blir priselastisiteten ganske lav. Det betyr at sparingen ikke tilsvarer prisøkningen, prisen har liten effekt på forbruket. Det store paradokset er at vi eksporterer mer strøm enn noensinne. I juli 2022 produserte vi totalt 10,7 TWh, herav 9,4 TWh vannkraft, vi eksporterte 2,3 TWh, dvs. 21,5% av produksjonen. Da ser det ikke ut som om Statnett tar hensyn til magasininfylling og en forsvarlig ressursforvaltning. Begrensning av eksport vil ha umiddelbar virkning på fyllingsgraden av magasiner.

For videre utbygging av fornybar kraft i Norge, må vi se på om EUs direktiv er en fordel eller en ulempe for landet. Direktivet har bygget inn retningslinjer for å ivareta natur, spørsmålet er om disse er tilstrekkelige siden de er gjenstand for fortolkninger. Både denne og den forrige regjeringen sammen med industriinteresser har tatt til orde for å bygge ut vernede vassdrag, dette vil da være et brudd på EU direktivet. Problemet er at når vi ser på naturvern i Norge, så er det forsvinnende lite som er vernet. Det betyr at EU direktivet kan åpne for å bygge ut områder som har uvurderlige naturverdier. Ikke bare ut fra opplevelser, men også fra økologisk og biologisk betydning.

Norge har i ekstremt liten grad vernet naturen, se Tabell 1. Dette gjør at EU direktivets beskyttelse av vernet natur har liten effekt på hva som kan velges ut til hastesutbygging i Norge. Direktivet vil derfor kunne frigjøre store arealer for utbygging etter en hasteparagraf, og det er tvilsomt om norske myndigheter vil gjøre en grundig evaluering av naturverdier. Jeg har sett noen vurderinger av natur som er gjort for utbygging av småkraftverk, disse er utrolig svake, de står til stryk. Det er ofte lokale interesser som ligger bak manglende vern. Lokale interesser er ofte opptatt av

kortsiktige økonomiske gevinster og vil derfor sjeldent ta langtidshensyn når det skal gis tillatelser til inngrep i naturen. Allikevel er det viktig at demokratiske spilleregler og grundige vurderinger av naturens verdier ligger til grunn for utbygging. Siden behovet til Norge og EU ikke kan dekkes av en hasteutbygging av fornybar kraft i Norge, er det ikke behov for å slutte seg til dette EU direktivet.

Tabell 1 Landareal som er vernet, alle verneformer (SSB).

| Fylke                | Alle verneformer, prosent av totalarealet |
|----------------------|-------------------------------------------|
| Viken                | 2,71                                      |
| Oslo                 | 0,04                                      |
| Innlandet            | 11,89                                     |
| Vestfold og Telemark | 2,02                                      |
| Agder                | 3,03                                      |
| Rogaland             | 1,21                                      |
| Vestland             | 7,41                                      |
| Møre og Romsdal      | 4,09                                      |
| Trøndelag            | 8,11                                      |
| Nordland             | 7,58                                      |
| Troms og Finnmark    | 9,7                                       |
| Svalbard             | 42,21                                     |

Som en konklusjon kan vi si at det er ikke i Norges interesse å slutte seg til RE-PowerEU. Behovet i Norge ligger heller i energiøkonomisering. Noen kan argumentere for at vi skal være solidariske med EU landene i utbygging av fornybar kraft. Vårt bidrag gjennom eksport av strøm er forsvinnende lite, vi må heller tenke på vår egen forsyningssikkerhet. Siden EU landene nå må i gang med en hasteutbygging, vil dette legge press på leverandørindustriene av teknologi for fornybar energi. Det er knapphet på produksjon av f.eks. vindmøller. Det er da usolidarisk av Norge å sette i gang storstilt utbygging av vindkraft. Tvert i mot bør vi avstå fra utbygging for å lette tilgangen til vindmøller for EU land. Vi har ikke samme behovet som EU for å bygge ut raskt. Et press i markedet for vindmøller vil ha en effekt på prisnivået av disse. Siden Norge er mer pengesterkt enn EU-landene vil vårt engasjement for utbygging skape prisstigning og store negative konsekvenser for de landene som trenger kraften mest. Prisene og tilgangen på vindmøller vil sette ned mulighetene for å bygge vindmøller for mange land. Disse kan heller ikke reddes av norsk eksport siden den er avhengig av nettkapasitet. Derfor bør vi ikke bare skrinlegge REPowerEU direktivet, men vi bør også være solidariske med EU land og ikke lage prispress på fornybar energi teknologi.